

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovarisa v Idriji.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovarish izhaja vsak petek popoldne. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.

Vse leto velja . . . 10.— K
pol leta 5.— „
četrt leta 2:50 „
posamezne številke po 20 h.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto. Priloge poleg poštne 15 K.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat . . . 14 h
„ „ „ dvakrat . . . 12 „
„ „ „ trikrat . . . 10 „
za nadaljnja uvrščenja od petit-vrste po 8 h.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovarisa v Ljubljani.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštne.

Tržaško slovensko ljudsko šolstvo v okolici l. 1911/12.

Naj mi nihče ne zameri, da sem si izbral kakor svoj poseben študij proučevanje našega ljudskega šolstva v Tržaški okolici. Stvar se mi zdi namreč veljavna, in sicer — saj vas le enkrat v letu nadlegujem s to šumo števil, ki vendarle tako jasno govore o našem „dati“ in „imeti“ v Trstu in okolici, kakor jasneje ne bi moglo sto političnih shodov in tem sledečih „manifestacij“. Ne v pouličnem kričanju, temveč — pri vpisovanju dece v ljudske šole se pokaže prava zavednost našega življenja na tržaških tleh. Žal, da vodilni faktorji tržaškega Slovenstva posvečajo temu tihemu dogodku (vpisovanju v šole) vse premalo pozornosti. Par člankov v naši „Edinosti“ z refrenom: „Slovenski otrok v slovensko šolo!“ to je vse — ali, odkrito rečeno, premalo, ker družina, v kateri se dosledno čita vsaj „Edinost“, bo le v izjemnem slučaju vpisala svojo deco v tujerodno šolo. In druge družine? Nekoč smo brali vsaj v mestu in okolici lepake s sličnim pozivom, kakor ga priobčuje sedaj naš dnevnik. Bil le mal korak naprej, ki pa je takoj odnehal, ker je menda akad. društvu „Balkan“ in našem učit. društvu pošel „nervus rerum“, drug pa menda ni dal fیکا za ta „luksus“. Z lepaki pa tudi ni vse storjeno. Treba več; treba dela in denarnih žrtv, ker brez teh bodo še leta in leta naši slov. otroci polnili okoliške ital. šole, kamor jih (ozir. njihove starše) vabijo razne udobnosti v obliki gratis oblek in uboval, ki jih jim preskrbi italijanska radodarnost.

Rekli boste, da začenjam z „rekriminacijami“. To je namreč moderna beseda za neveselje in nezaželeno resnico. Nu, dobro! Pričenjam pa tudi s konstatacijo, da nam letošnji uradno statistični podatki v razvoju našega šolstva v okolici podajajo tolažilno prepričanje, da po lanskem (1910/11.) depresiji vendar zopet napredujemo. In iz teh podatkov kratek izvleček.

Šole.

Šol je bilo štirinajst v okolici, ker so bila vodstva ital. in slov. šol definitivno ločena. Stiri šole so bile italijanske, deset slovenskih. Te šole so nastanjene v enajstih šol. poslopjih. Šole z ital. učnim jezikom imajo svoj sedež in okoliš samo v spodnji okolici. Pouk se je delil v 103 šol. sobah, ki pa nikakor niso zadostovale številu učencev, tako da je bilo treba uvesti za nekatere razrede menjevalni pouk. Občina stoji tu pred perečim problemom, ki ga bo rešiti slejaliprej z zidanjem novih šolskih stavb, oziroma ustanovljenjem novih šol, osobito v spodnji okolici. Od teh 103 razredov je bilo določenih ital. občinskimi šolam 34 (+3 proti l. 1910/11.) in slovenskim 69 (+4 proti l. 1910/11.). V vseh teh šolah je bilo začetkom l. 1911/12. vpisanih 5730 učencev, t. j. 2847 dečkov in 2883 deklic. Od teh je obiskovalo 4221 otrok slov. šole, 1509 pa italijanske. Pride tedaj 61 učencev povprečno na slovenski razred in 44 učencev na italijanski. Razmere se v tem pogledu od lani (1910/11.) niso nič izboljšale. Po notranjem ustroju smo šteli v l. 1911/12. devet slovenskih petrazrednic in eno slov. trirazrednico ter eno ital. štirirazrednico in tri ital. petrazrednice, kateri eni (v Barkovljah) je bil pridejan „dvoletni dekliški izobraževalni kurs“ kakor embrijo prihodnje ital. meščanske šole v Barkovljah. Da je bil ta tečaj otvorjen in zdaj z 18imi učenkami prospeva, gre v prvi vrsti zasluga neumornemu delovanju nekega ital. tovariša v Barkovljah, ki je seveda našel pri posredni podpori prve šol. oblasti zadostno pomoč. Res, da v tržaški okolici še danes velja le šestletna obveznost vsakdanjega pouka; ali vendar bi mogel ta zgled vplivati tudi na naše tovariše in narodne zastopnike! Delo in zopet delo!

Učiteljstvo.

Na teh šolah je poučevalo v šolskem l. 1911/12. skupno 114 učnih oseb poleg 15 veroučiteljev. Od učnih oseb je bilo 37 določenih ital. šolam ter 92 slovenskim. Od vseh je bilo, všteti 14 voditeljev. 41

def. učiteljev in 36 def. učiteljic, 9 podučiteljev in 13 podučiteljic, 6 suplentov in 9 suplentinj; poleg tega z ne celoletno suplenturo 2 praktikanta in 9 praktikantinj, nevestetih v gorenji številki učnih oseb. Tržaško učiteljstvo ima tedaj za sedaj dovolj naraščaja, in tovarišu, ki nima potrpljenja od dveh do štirih let ter gmotnih sredstev za to, bo čakanje na definitivno službo precej oteženo, če želi službovati v naši okolici.

Učenci.

Število učencev na posameznih šolah je bilo v l. 1911/12. sledeče:

	slov. šola	ital. šola
Barkovlje	399	213
Bazovica	306	—
Katinara	347	—
Sv. Ivan	606	395
Opčina	393	—
Prosek	379	—
Rojan	523	503
Sv. Križ	301	—
Škedenj	791	398
Trebče	176	—
Skupno	4221	1509

Najmočnejša slov. obč. ljud. šola je tedaj škedenjska, ona šola, kjer je pred kratkimi leti število v ital. oddelek vpisanih otrok dosegalo ono v slov. oddelek vpisanih. Danes — kakšna razlika! Najmočnejša ital. obč. šola je rojanska.

Napredek.

Komur se zdi napredek naše ljudske šole temelj naše narodne ohrane, ta mi bo z veseljem sledil v sledečem številčnem razmotrivanju. Predvsem par razpredelb, pri katerih vpoštevam posebno tržaško spodnjo okolico, ali takozvano predmestje, in to, ker bje tu slovenski živelj najhujši narodni boj, ter stoje tu obč. slovenske ljudske šole v neposredni konkurenci z italijanskimi.

1. Skupno število v ljudske šole vpisanih učencev v trž. okolici je bilo:

	v slov. šole:	v ital. šole:
1. 1909/10.	3790	1172
1. 1910/11.	3962	1382
1. 1911/12.	4221	1509

2. Število v ljudske šole vpisanih učencev samo v spodnji okolici je bilo:

	v slov. šole:	v ital. šole:
1. 1909/10.	2071	1172
1. 1910/11.	2169	1382
1. 1911/12.	2319	1509

3. Absolutni prirastek si lahko vsak sam izračuna in videl bo, da je letošnji (1911/12.) mnogo ugodnejši proti lanskemu (1910/11.), posebno če ga primerja s skupnim prirastkom in onih ital. ljud. šol. Letos so imele naše šole 259 učencev več, ital. šole pa 127 več, proti lanskemu (1910/11.) prirastku slov. šol 172 učencev in ital. šol 210 učencev. — Že te številke govore. Neobični napredek ital. ljud. šol je z ozirom na število vpisanih učencev ponehal. V odstotkih se izraža napredek naših ljudskih šol v okolici v letih 1910/11. in 1911/12. prilično kakor sledi.

Prirastek v ljudskih šolah skupno:

	1. 1910/11.	1. 1911/12.	
slov.	4:34%	6:13%	+ 1:79%
ital.	15:19%	8:41%	— 6:78%

Prirastek v ljudskih šolah v spodnji okolici skupno:

	1. 1910/11.	1. 1911/12.	
slov.	4:51%	6:48%	+ 1:95%

Vidimo, da napredujemo absolutno in relativno, dasi smo še vedno pod povprečnim skupnim prirastkom (okolo 7 odstotkov). Ali rapidno padanje naraščanja števila v ital. ljudske šole vpisanih otrok (letos proti lani — 6:78%) nas navdaja z upanjem, da zadobi to naraščanje sčasom eno ravnotežje, ki mu gre po naravnih narodnostnih razmerah v okolici.

Sledi naj:

4. napredek števila v spodnjeokoliške ljudske šole vpisanih otrok, in sicer v slov. šole:

	1. 1909/10.	1. 1910/11.	1. 1911/12.
Škedenj	628	713	791
Rojan	505	483	523
Sv. Ivan	584	581	606
Barkovlje	354	392	399

LISTEK.

Iz umetniškega sveta.

Slovensko deželno gledališče.

»V vodnjaku«. Kot druga letošnja operna predstava je prišla na oder po dvanajstih delih nekdanj priljubljena V. Bloudkova opera »V vodnjaku«. Vsebinski je v kratkih besedah približno tale: Stari Jurček in kmetiški fant Janko ljubita Jerico. Starši ji usiljujejo Jurčka, a ona ima rada Janka. Po svet gre k vedeževalki Poloni, ki ji svetuje, naj gre na kresno noč k vodnjaku in bo v njem videla podobo svojega izvoljenca. Temu pogovoru prisluškujeta Jurček in Janko. Prvi zleze na drevo nad vodnjakom in misli, da bo Jerica videla njegovo podobo ter se odločila zanj. Ko se še Janko priplazi k vodnjaku, to starca ujezi, zlomi se mu veja, in Jurček pade v vodnjak, Janko pa zleze na drevo in čaka. Jerica pride in se silno prestraši, ko zagleda v vodnjaku podobo starega Jurčka ter potoži svojo nesrečo vaškim fantom in dekletom, ki prihajajo od kresa. Jurčka izvlečejo iz vodnjaka in ga zasmehujejo, Janko skoči z drevesa, vse je dobre volje in se vesele sreče Janka in Jerice.

Dobro de ušesom, ki so že precej vajeni raznih harmoničnih prekučevanj in modernih »kokofonij« ko poslušajo to preprosto, neprisiljeno in lahko tekočo slo-

vansko godbo, kot jo ima opera »V vodnjaku«. Odličen je bil v vsakem oziru orkester. Če sem zadnjič pisal, da mu ne bi škodovalo nekoliko več temperamenta, moram danes priznati, da ga mu pri današnji operi ni zmanjkalo. Že po uverturi je dobil zaslužen aplavz. Pohvaliti moram predvsem fino dinamiško prednašanje v vsem orkestru, posebno v godalih, tako da sem nekaj pp v resnici občudoval. Rogovi ne silijo preveč v ospredje, kot je bila pri Filharmoniji dosedaj navada, le leseni instrumenti (flavta, oboe, fagot, klarinet) niso zmerom čisti. Intermezzo komaj slišno začel, mi je ugajal. Kapelnik Hrazdira ume s svojo taktirko mirno brez pretiranega mahanja z rokami po zraku vdahniti orkestru življenje. Poleg orkestra gre vse priznanje zboru. Za lepo, pricizno, tudi semintam niansirano odpete zборе je doživel separaten aplavz. — Med solisti je novin-ka Richterjeva lahko več pokazala kot zadnjič v »Cavalleriji«. Njen zvonki glas je prikupljiv kot le kaj. Hvalevredno je pel in tudi igral Križaj, dočim se Kovač, ki ga poznamo iz koncertov »Glasbene Matice«, še na odru ne počuti preveč srečnega. S pomanjkljivo igro je pel sicer lepo, pa ima šibek glas, ki na količkaj močnejših mestih utone v valovih orkestra.

Bil je to prvi Kovačev nastop, tudi zadovoljiv, upam, da bo drugič še mnogo boljši. Peršlova bo — kot sem že zadnjič rekel — veleporabna moč. Dokazala je to

osobito z uvodno pesmijo. — Scenerija opere lepa, le tiste nerodne in smešne kretnice naj vdrugič ne skačejo po zraku, ker pač zadostuje mesec na nebu za označbo poletne noči.

Gledišče je bil zlasti pri reprizi napol prazno: balkon in galerija zasedena (torej nižji sloji), dijaško stojišče polno, parterni sedeži in lože so zevale... Ljubljansko »boljše občinstvo« preveč ljubi dolgost kinematografskih filmov in rado zabavlja čez gledališče pri cviku. Ni pomagati prej bo v Horjulu univerza, kakor bodo Ljubljancani drugačni! —a.

Nova oprema »Zvončka«.

Tovariš Ivan Erbežnik, učitelj na Ble du; izvršuje sedaj nove vinjete in okraske, ki bo z njimi opremljen prihodnji letnik »Zvončka«. Tovariš Erbežnik se je že izkazal z risbami, ki jih je reproduciral »Zvonček« in »Slovan«, kot jako spretnega in nadarjenega risarja. Preverjeni smo, da se mu tudi sedanje delo popolnoma posreči.

Pevsko združenje učiteljske Zaveze.

V naši ponosni in nežmagljivi Zavezi se snuje stalni pevski zbor, ki se bo nazival »Pevsko združenje učiteljske Zaveze«. Štel bo impozantno število najmanj 200 izbornih šolanih pevk in pevcev krasnega pevskega materiala. Stal bo na višku zahtev in popolnosti. Prvič nastopi ta naša pevska armada prihodnje leto ob 25 let-

nem jubileju naše Zaveze v Ljubljani, in sicer dne 15. avgusta v slavnostnem koncertu. Zbor bo izvajal vse pevske točke vedno brez not. Koncerte bo prirejal v naši monarhiji, pa tudi v inozemstvu. Slovensko učiteljstvo bo tisto, ki ponese slavo in krasoto slovenske pesmi v ves kulturni svet! — Podrobnosti objavimo takrat, ko bodo dognana temeljna vprašanja. Kdor naših je pevec in pevka, ta ve pa že danes, da ga čakajo nove, častne nologe!

Jesenska umetniška razstava.

je otvorjena v Ljubljani v Jakopičevem paviljonu. Razstavilo je 29 umetnikov 252 del.

Narodne pesmi iz beneške Slovenije.

o katerih smo svoječasno poročali, da jih izda »Glasbena Matica«, izidejo to zimo, in sicer za sedaj I. zvezek. Namerava se prirediti dva zvezka, ker je število nabranih pesmi okoli 80. Postavljene so za četveroglasen moški zbor. Besedilo ostane zaradi značilnosti v beneško-slovenskem narečju. — Opozarjamo že sedaj pevska društva in druge prijatelje pesmi na to vlezanimivo zbirko in prosimo, naj jih oni, ki se jim pošljejo, ne vračajo. »Glasbena Matica« se v resnici žrtvuje z izdajo narod. pesmi, ker na znatne prebitke ne more računati zaradi večjih stroškov. Cena zvezku mora biti pa nizka, da se razpeča.

Rojanska in sv. ivanska šola, ki sta lani kazali depresijo v številu otrok, sta si letos opomogli. Pripominjam pri tem pa, da starši teh dveh šolskih okolišev kaj radi svoje otroke vpisujejo zaradi nemščine v c. kr. nemške ljudske šole v Trstu ter tudi v mestne C. M. družbine šole. Letos (šol. l. 1912/13.) pa so družbine šole take okoliške otroke večidel odklonile iz prav zdravih razlogov, osobito pa, ker imajo v mestu samem bivajočih otrok več negoli dovolj vsolanah.

V italijanskih ljudskih šolah je bilo vpisanih:

	1. 1909/10.	1. 1910/11.	1. 1911/12.
Škedenj	352	380	398
Rojan	361	451	503
Sv. Ivan	262	354	395
Barkovlje	197	188	213

Toliko v primerjanje z gorenjo razpredelbo.

In sklep? Ob teh številkah naj se ustavimo? Prosveto med naše ljudstvo! Delo in zopet delo!

F. Pl.

Tudi rekord!

(Z Goriškega.)

V nedeljo dne 6. oktobra je minilo 6 let, odkar se je vršila seja ožjega c. kr. V sporazumu s saborom je vlada sklenila, da zgradi v času od 1913—1918 na leto po 40 novih šol.

okrajnega šolskega sveta za goriško okoličino, na kateri so razpravljali med drugim tudi o odloku c. kr. deželnega šolskega sveta, kako je izvrševati novi šolski in učni red.

Kratko poročilo o tej seji — sestavil ga je tovariš B. — smo čitali v 42. številki »Učiteljskega Tovariša« z dne 19. oktobra 1906. Glasi se med drugim doslovno: »C. kr. deželni šolski svet je izdal dolg odlok, kako je izvrševati novi šolski in učni red. Šolska vodstva ga dobe v kratkem času«.

Danes, po preteku 6 let, vidimo, da se pojma »dolg odlok« in »kratkı čas« kaj vrlo ujemata, zakaj po dolgih šestih letih onega kilometrskega dolgega odloka še ni. Na Kranjskem je tudi v veljavi dokončni šolski in učni red kakor pri nas, a izvršilni predpis, za Kranjsko je bil izdan od c. kr. deželnega šolskega sveta kranjskega kmalu po šolskem in učnem redu ter se ga učiteljstvo sosednje dežele že par let s pridom poslužuje. Pri nas pa o kakem izvršilnem predpisu ni nikakega sluha!

Morda nam ne bodo šteli v greh, če izrečemo ponižno željo, da bi bilo vendar le prav in dobro, če bi po šestih letih oni obljubljeni »dolgi« odlok zagledal beli dan! Malo večje hitrosti bi želeli, nikakor pa ne take, kakor jo je imel deželni šolski svet pri onem-le znanem odloku glede učiteljev-zupanov, ki je bil s tako naglico sestavljen, a še z večjo urbi et orbi razposlan, da si je naposled noge polomil! Je namreč v resnici velik križ: časih ti kar dežuje odlokov, nalogov, ukazov ali kakor se že te vrste fermani imenujejo, da človek ne ve, kaj naj bi v vsej naglici storil, da ustreže vsem tem zahtevam vsemogočih inštanca in se izogne raznim neprilikam s paragrafi, na drug strani pa zopet nedosežna počasnost, s katero se n. pr. brezprimerno odlikuje gori opisani obljubljeni dolgi odlok. Pravi rekord!

Za danes ponavljamo, kar pravi ministrski razpis z dne 29. septembra 1905. l. št. 13200, o izvršitvi hkratu izdanega dokončnega šolskega in učnega reda: »Konečno se prosijo deželna šolska oblastva, naj izdajo vse potrebne izvršitvene odredbe pravočasno pred pričetkom prihodnjega leta, s katerim dobi moč dokončni šolski in učni red«.

Dostavljamo le to, da bomo zadovoljni, če ga dobimo, ne glede na gornje določilo tudi po šestih ali celo sedmih letih, saj čez sedem let vsaka reč prav pride, kakor že pravi znani ljudski izrek! Y

Pazin in pripravnica za učiteljske.

Na prvi pogled se dozdeva geografska leža istrskega, s treh strani po morju pristopnega polotoka zavidljiva; ali ako natančneje presojamo njegovo ležo, opazimo, da je Istra potisnjena v morje, izločena od prometnih emporijev, ki severno od nje globlje zasejajo v evropsko celino in tvorijo gospodarsko težišče za ves jug. Imamo tu Trst in Reko; prvi dominira nad vso severno Istrjo do Umaga, Buzeta in Podgrada, a Reka razprostrta svojo vplivno sfero preko Kvarnera in Liburnije, ki je z naravnim zidom — Učko — oddeljena od južne Istre. Del polotoka južno od Vodnjana kakor vso ozko zapadno obalo moramo prepustiti interesni sferi Pulja, Rovinja in Poreča, a ostala srednja Istra bi bila odvisna od Pazina, ki se pa kakor sploh nobeno istrsko mesto, ne pospne do gospodarskega emporija. Istra

je premajhna, nego da bi mogla sama zase tvoriti gospodarsko uvaževanja vredno celoto, ali za srednjo in del dolnje Istre je Pazin gospodarsko središče: tu je naravno križišče vseh večjih cest za Trst, Poreč, Pulj, Labinj, Reko in Buzet.

Pred tridesetimi leti je bil Pazin na potu gospodarskega propadanja — kakor druga celinska istrska mesta — z nekaj trgovcev in obrtnikov, ki so živeli od hrvaške okolice. Ali po otvoritvi državne železnice Divača-Pulj, je pričela za Pazin nova era: trgovina z vinom je obogatela nekaj trgovcev, in v mestu se je pričelo novo življenje.

Ko je leta 1886, prešla občina v hrvaške roke, je pričelo meščanstvo sovražiti našega kmeta, ker niso v njem do tedaj na vseh poljih zatiranem trpinu, hoteli videti sebi enakopravnega državljanina, in med italijanske vrste je prešlo več hrvaških družin, ki so postale pozneje kot dobri trgovci temelj pazinskega italijanstva.

Borba, ki jo je bil hrvaški kmet, ni bila samo narodna, ampak tudi socialna, gospodarska. Da se kmet osvobodil ne le narodno, ampak tudi materialno, so osnovali leta 1896. »Posojilnico«, ki ji je sledilo leta 1900 tudi gospodarsko društvo.

Z ustanovitvijo hrvaške gimnazije l. 1899, so bili Italijani poraženi na polju narodnega boja; gospodarski boj se pa bije nadalje, in od njegovega izida je odvisen tudi uspeh nacionalne zmage. Končna zmaga bi morala biti naša, zakaj živeli dovaža mestu novih sil. Leta 1890. je imel Pazin le 1792 duš, a leta 1910. so jih našli 2793, med katerimi je bilo le 1100 Italijanov. Kakor vsako razvijajoče se mesto, tako mora tudi Pazin svoj naraščaj iskati v priseljevanju: medtem, ko se ljudstvo v pazinskem okraju pomnožuje v 10 letih za 6,9%, se je pomnožilo v Pazinu v 20 letih na 56%. In v resnici je 31,46% pazinskega prebivalstva rojenega izven pazinske občine: od teh jih spada na Slovane 21,78% in na Italijane 9,68%.

Hrvaški živeli napreduje v Pazinu mirno ali konstantno, in od volje vodilnih faktorjev je odvisna popolna zmaga.

Tudi na šolskem polju moramo zaznamovati napredek: otroški vrtec je prenapolnjen, ljudska šola se razvija na obče zadovoljstvo; v l. gimnazijski razred je vstopilo letos 54 učencev, za naše razmere lepo število; le s pripravnico za učiteljske ne more in niti ni zadovoljen noben pošteno misleč Hrvat. Že v »Učit. Tov.« z dne 20. septembra t. l. je bilo dokazano s številkami, da ona ne vrši svoje naloge, da je v Pazinu nepotrebna! Mesto bi ne izgubilo s njo ničesar. Sinovom našega naroda pa je na razpolaganje za pripravljanje za učiteljske hrvaška gimnazija.

Ne samo, da pazinska pripravnica ne izpolnjuje niti z daleka zahtev, ki jih vanjo stavlja narod in država, ampak ona je eden izmed najdražjih učnih zavodov v Avstriji sploh.

Ne proti Pazinu in ne proti hrvaštvu Pazina, ki bi se mu s premestitvijo ne skrivil las na glavi, ampak za celokupni hrvaško-slovenski narod v Istri in v njegovo korist se mora pripravnica prenesti od tod v Buzet, kjer bo mogla vršiti nalogo in izpolnjevati dolžnosti, ki jih ima do države in do hrvaško-slovenskega naroda v Istri! Naš narod potrebuje šol in učiteljev, zato naj ne bodo one šole, ki smo se jih priborili s težko muko, le za parado, temveč za istinito širjenje izobrazbe med naše ljudstvo. Ne v paradiranju, ampak v smotrnem nardono-gospodarskem in kulturnem resničnem delu ima narod svojo bodočnost!

Odgovor dopisniku „Zarje“.

(S Krasa.)

V 408. šte. od 14. oktobra t. l. zgoraj imenovanega glasila jugoslovanske socialne demokracije sem čital v rubriki »Goriško« dopis »Sežana«.

Ta se začinja: 17. t. m. zboruje liberalno-klerikalno učiteljsko društvo sežanskega okraja... zmes liberalnih in klerikalnih učiteljev. Dalje navaja krumirstvo, obljublja pa še pisati o tem predmetu, da spozna ljudstvo te hinavce itd.

Z dopisnikom se ne spuščam rad v polemiko. Saj se je sam dovolj obsodil s tem, da ni do danes nastopil javno pred učiteljstvom, ampak neprestano zabavlja in se jezi za plotom, kakor da bi bil on edini, čisti — »brezmadežni zastopnik učiteljstva« na kršnem Krasu. Kolega! Oprostite tem vrsticam, toda zde se mi nujno potrebno.

Kaj misliš doseči s tem svojim večnim rovanjem? Se ti li zdi umestno prati umazano naše perilo v tujih listih, zabavljati čez kolege, na katere si radi šolskih zadev jezen, v javnih lokalih vpričo oseb, ki niti ne vedo, kaj si in na koga se jeziš.

Govori odkrito in reci. Up mi je splaval po vodi dosegel nisem, po čemer mi

je koprnelo srce. Zato renčim in bi najrajši vrat zavil klerikalno-liberalnemu učiteljstvu.

Če si tako prepričan socialist, kakor se držiš, bi moral vedeti, da je tudi za nas, uboge pare dobra enotnost, skupnost, a da ima veljavnost tudi geslo:

»Getrennt marschieren vereint schlagen!«

Glede društva pa: Jeli naše društvo strankarska ali stanovska organizacija? da izkušas na vse mogoče načine zasejati razdor med nas, izčisti oziračje »klerikalnega duha«, o katerem ti je toliko znane, s tem napravljaj uslugo našim nasprotnikom. Saj tako ne bo težko streti našega odpora. S tem postopanjem siliš vse, ki se ne odlikujejo s posebno energijo, da se odtujijo organizaciji in ta, namesto da bi se prenovila, peša in umira. Klerikalni mogotci ti lahko čestitajo, da jim v zaslepljenosti pomagaš rušiti temelje vzajemnosti, sloge med nami. Hočeš li, da bi učiteljstvo izmetalo iz društva vse mirne, tihe značaje? Po tvoje naj bi bili v njem sami črnogledi pesimisti, anarhisti, antimilitaristi, ljudje, ki bi s cinizmom delovali na uničevanju zadnjih sledov religiozitet, ki bi širili med ljudstvom zanikanje vsega obstoječega, v besedi in tisku, ki bi kričali, da bi odmevalo daleč v vsemirje. Vse bi moralo biti anti — vsemu opozicija, da bi se počutil dobro! Tistega pa, na katerega si izbljuval že ves svoj mogoči srd, bi morali linčati, javno onemogočiti ga, a vendar je tudi on učitelj, je tudi on trpin v našem stanu. Ravnotako bi morali tvoje krumirje nagnati s pasjim bičem, pa bi bilo rešeno naše tako razcefrano gmotno stanje. Če imaš jasno čelo, pridi med nas in dokaži svoje obdolžitve, pa bo dobro, tako pa veruj, da smešiš nas, a si sam najbolj smešen.

Stanje šolstva v Bosni in Hercegovini.

Po uradnih podatkih je bilo koncem šolskega leta 1911/12. v Bosni in Hercegovini 514 osnovnih šol, na katerih je bilo nastavljenih 1019 učnih oseb, in to 738 na občnih, 281 na konfesionalnih šolah.

Število otrok, ki so hodili v šolo, je znašalo 47.773. Po tem prihaja po priliki ena osnovna šola na 100 čet. km. Ako se upošteva, da je število šoloobveznih otrok — po zakonu o šolski dolžnosti — 151.654, izvira iz tega, da samo 30 odstotkov šoloobveznih otrok hodi v šolo.

Uradni krogi sami priznavajo, da je v primeri s šolami v Hrvaški, Dalmaciji, Srbiji in Bulgariji Bosna in Hercegovina jako zaostala ter je nujna potreba, da se v tem pogledu ukrene vse, kar je potrebno, da bo zadostno šol in učiteljev ter da bo deca hodila v šolo.

Za šole pa je potreba tudi zadostno število učiteljev in učiteljic, in ti morajo biti tudi plačani primerno. Vlada je izdelala zakonski načrt ki bo predložen saboru. Ta obsega potrebne regulacije plač itd. § 8. tega načrta pa določa, da se ima priznati učiteljstvu ljudskih šol karakter javnih uradnikov in ne deželnih, in je to ob razloženo tako, da se učiteljstvo smatra samo nosilec javne službe, ki mu jo je poverila uprava dežele.

Književnost in umetnost.

Matica Slovenska v Ljubljani da za svojo publikacijo »Gorski venec«, ki je izšla pred leti, kako drugo leposlovno ali znanstveno knjigo. Kdor ima torej omenjeno knjigo, naj jo pošlje blagohotno Matici in izrazi željo glede zamene.

»Slovan«. Oktobrova številka tega mesečnika je bogateje ilustrirana, nego so bile dosedanje številke: slike se odlikujejo tudi kvalitativno; to je vesel napredek. Profesor Saša Šantel, znani slovenski umetnik, nam je ilustriral zanimivi otroški prizor »Modre ptice«, te senzacionalne Maeterlinckove drame, in sicer z dvema slikama. Umetnica, gdč. Melita Rojčeva v Gorici nam podaja Gorenjko v narodni noši (večbarvno). Idejno znamenit je relief sročelja nove vseučiliške knjižnice v Zagrebu, ki se pravkar zgradi (načrt je delo prof. R. Valdeca). Poleg tega imamo še dve sliki zagrebškega umetnika Bele Čikoša (»Tolažba« in »Spominjanje«) ter tri slike k članku prof. dr. Paherja o 4. umetniškem kongresu v Draždanih (med njimi Reprezentacijski dom v Pragi). — G. pisatelj Govekar nam prikazuje Aškerca, kako iniciativno je skrbel za kulturno središče slovensko, našo Ljubljano; kulturnega zgodovinarja bo zanimal opis Prostoslava Kretanova, ki piše o Aškercu na osnovi svoje korespondence. V Ignaciju Grudnu, se zdi, dobimo nadarjenega pesnika. Med pesnimi je zastopan zopet g. Premk, ki ga je šteti med najboljše mlajše naše pesnike.

Družba sv. Mohorja. Družba sv. Mohorja v Celovcu je ravnokar pričela razpošiljati družbene knjige za leto 1912. Cenjeni udje prejmejo letos naslednji književni dar: 1. Zgodbe sv. Pisma, 18. zvezek (zadnji). 2. Koledar za leto 1913. 3. Balade in romance. 4. Podobe iz misijonskih dežel, 2. zvezek. 5. Slovenske večernice, 66. zvezek. 6. Zgodovina slovenskega naroda, 2. zvezek. Kdor je doplačal 60 vin. za broš., oziroma 1 krono za vezan izvod, prejme kot 7. knjigo: Razne povesti. Kdor je doplačal 80 vin. za vezan izvod z rdečo obrezo, oziroma 1 K 80 vin. za vezan izvod z zlato obrezo, prejme kot 8. knjigo: Evangeljska zakladnica. Družba še bo potrudila, da prejmejo častiti udje knjige kolikor mogoče hitro. Red za letošnje razpošiljatev je sledeči: 1. Amerika, Afrika, Azija. 2. Krška škofija. 3. Razni kraji. 4. Lavantinska škofija. 5. Ljubljanska škofija. 6. Goriška nadškofija. 7. Tržaško-koprska škofija. — Vsak družabnik naj prejme svoje knjige v tisti dekaniji ali župniji, v kateri se je vpisal. Na poznejše izpremembe stanovališča se pri tolikem številu družbenikov ni moglo ozirati. Cenjene gospode poverjenike nujno prosimo, naj pošljejo po prejemu »aviza« takoj po knjige na železniško postajo, da ne bo sitnih reklamacij, ki povzročajo družbi samo zamudo in nepotrebnih stroškov. Vsem čč. gg. poverjenikom, ki prejmejo po železnici po več zabojev, vljudno naznanjamo, da se nahaja zapisnik udov vedno v zaboji z najnižjo številko. Vsakemu zavoju so tudi priložene vpisovalne pole in potrdilni listki za prihodnje leto. Stroške, katere so imeli čč. gg. poverjeniki za odposlatev denarja in prejem knjig, morajo jim posamezni udje povrniti. One čč. gg. poverjenike, ki dobivajo svoje knjige neposredno v družbini tiskarni, prosimo, naj čim prej pošljejo po nje, da nam zavoji ne zastavljajo prepotrebne prostora. — Družba sv. Mohorja v Celovcu.

Politiški pregled.

* **Volitve na Štajerskem?** Pogajanja, ki so se vršila med zastopniki veleposestnikov in med slovenskimi deželnimi poslanci, so bila taka, da ni misliti na delazmožnost štajerskega deželnega zbora. Zbornica bo gotovo razpuščena in nove volitve razpisane.

* **Socialisti proti vojni.** »Arbeiter Zeitung« označuje na prvi strani v obliki proglasa stališče socialistovske stranke napram balkanskim dogodkom in končuje s klicem: »Balkan — Balkancem!« — Turki in rumunski socialisti so izdali na balkanske narode proglas proti vojni.

* **Nemški in češki učitelji za sporazum na Češkem.** Skupni permanenčni odbor čeških in nemških učiteljskih organizacij objavlja oklic na učiteljske organizacije, naj v interesu končnega izboljšanja materialnega stanja na to delujejo, da pride do sporazuma, ki bo za obe narodnosti pravičen in časten, in da postane zaradi tega deželni zbor delazmožen. Potrebno je, da učiteljske organizacije podpirajo one činitelje na češki in nemški strani, ki delujejo v interesu sporazuma.

* **Štadlerjev »Hrvatski Dnevnik«** v Sarajevu je znan po svoji mržnji do Srbov. V svoji fanatični zaslepljenosti piše glede na dogodke na Balkanu proti Srbom takole: Politiške budalosti so to, da Srbija in Črnogora gresta v boj za osvobodjenje kristjanov. V boj jih goni prevelik apetit za razširjenjem svojih mej in drugega nič. Katoliki se morejo najmanj veseliti srbskih uspehov na Balkanu, ker je katolikom mnogo bolje na Balkanu pod turškim gospodstvom nego pod srbskim.

* **Alfirevič pred celovsko poroto.** Dalmatinski učiteljskičnik Alfirevič je obtožen skrivde atentata Jukičevega na bana. Celovška porotna sodnija je delegirana za razpravo proti Alfireviču.

* **Vsenemci za ljudstvo.** Vsenemcey, ki se zbira okrog starega Schönererja, v Avstriji nihče resno ne jemlje, celo državni pravdniki ne, ker bi morali sicer na primer skoro vsak dan zapleniti »Allduitsches Tagblatt«. Menda si vlada in vsak drugi misli, da ljudje, ki svoje veleizdajniške smotre naravnost usiljivo na veliki zvon obežajo, niso nevarni. Vkljub vsej smešni kričavosti pa moramo Vsenemcem nekaj priznati: njih visoko moralno stališče napram ljudstvu. V »Allduitsches Tagblattu« ne boste nikoli dobili opolzkosti ne pod črto, ne nad črto. Ob vsaki priliki se ta list obrača proti demoralizaciji ljudstva in opozarja na nevarnosti, ki prete nemštvu v tem oziru. Na duši in telesu zdrav, krepak in čist rod — to je geslo, po katerem se Schönererjeva skupina vsaj na videz ravna.

Priporočajte in širite naš list!

Šolske potrebščine Marija Tičar

vseh vrst priporočaj cenj. učiteljstvu in sl. šolskim vodstvom

trgovina s papirjem in galanterijo
Ljubljana, Sv. Petra cesta šte. 26
(nasproti „Zlate kaplje“)

Zaloga Grubbauerjevih in Slatnarjevih zvezkov ter vseh priprav za obrtno-nadaljevalne šole.

Cene nizke!

Postrežba točna!

Srednješolski vestnik.

Pazinska gimnazija. Na pazinski gimnaziji je letos 193 dijakov, od teh 20 gospodičen. Novi učni osebje sta profesorja Vac in Koletič.

Madjarska gimnazija v Sarajevu. Madjarsko šolstvo namerava ustanoviti v Sarajevu madjarsko gimnazijo.

Srednješolstvo. Naučno ministrstvo je dodelilo c. kr. profesorja na drž. gimnaziji v Kranju Antona Doklerja za šolsko leto 1912/13. na l. drž. gimnazijo v Ljubljani — Dež. šolski svet je imenoval učit. kandidata Petra Jonke za suplenta na c. kr. gimnaziji v Kočevju. — Za učitelja risanja na l. državni gimnaziji v Ljubljani je imenovan za šolsko leto 1912/13. akad. slikar Maksim Gaspari.

Kranjske vesti.

—r— **Šolski zdravniki.** Po zgledu drugih glavnih mest je nastavljen bivši napredni občinski svet ljubljanski dva začasna šolska zdravnik, in sedanja večina občinskega sveta deluje na to, da se oba šolska zdravnik stalno nastavita, zakaj pokazalo se je, da je inštitucija šolskih zdravnikov velike koristi za ljubljansko šolsko mladino. Šolska zdravnik preiščeta v začetku vsakega šolskega leta vse novovstopilne učence in učenke prvih razredov, si zapiše vse napake in bolezni v šolskozdravstvenem listu ter opazuje na podstavi te preiskave bolehnega otroka vso šolsko dobo. K tej preiskavi povabijo šolski voditelji posameznih šol tudi starše šolske mladine, ki jih šolska zdravnik opozarjata na telesne hibe in bolezni otrok. V poljudnih govorih poučujeta prisotne starše, kako naj negujejo zobe otrok, kakšna bodi njih hrana, obleka, postelja, stanovanje itd. Pa s tem še ni končano koristno delo šolskih zdravnikov. Med šolskim letom prihajata najmanj vsakih štirinajst dni, če je treba, pa tudi večkrat, v šolo ter pregledata učence in učenke vseh razredov, jih opozarjata na slučajne hibe in jim dajeta navodila, kako naj skrbijo za zdravje. O raznih zdravstvenih nedostatkih v razredu se posvetujeta s posameznimi razredniki in o splošno koristnih zdravstvenih predpisih pa konferirata šolska zdravnik s šolskim voditeljem, ki jih, če se pokaže potreba, povabi tudi k lokalni učiteljski konferenci. V svrhu izboljšanja šolske higijene predavata tudi pri okrajnih učiteljskih konferencah in pri roditeljskih sestankih. Torej dovolj dela v blagor šolske mladine. Napačno je pa mnenje nekaterih, da bi morala šolska zdravnik mladino brezplačno zdraviti. Te naloge nimajo šolski zdravnik nikjer.

—r— **Prijatelj učiteljstva.** Pretekli teden je umrl v Ljubljani g. Štefan Lapajne, c. kr. okr. glavar v p. Kot politični uradnik je služboval pri vseh okrajnih glavarstvih na Kranjskem in je tako imel priliko, da je vedno in povsod prihajal v dotiko z učiteljstvom. Ob vsaki priliki se je kazal prijatelja učiteljstva, ki je razumeval njegove težnje ter jih po svojih najboljših močeh podpiral. Odločno in odkrito je obsojal gonjo klerikalcev proti učiteljstvu, ker je vedel iz lastne bogate izkušnje, da naše učiteljstvo zvesto in natančno izvrši svojo nalogo. Večkrat se je izjavil, da učiteljstvo v primeri s svojo plačo še preveč marljivo deluje. Bil je nasprotnik birokratizma in klerikalizma, ki sta glavna sovražnika naprednega učiteljstva in ljudske izobrazbe. Slomski kar je brezznačajnejšim in mogel trpeti, ker je poznal njihove sebične namene. Med naprednim učiteljstvom pa je imel mnogo osebnih in intimnih prijateljev. Ob raznih prilikah, na zborovanjih in konferencah, je javno govoril kot uradna oseba o važnosti in pomenu učiteljstva ter se je čutil srečnega v krogu svojih ljudskih vzgojevalcev. Bil je v vsem podoben rajnemu glavarju Machkoti. Bodi značajnemu možu, ki tudi kot okrajni glavar ni zatajil svoje narodnosti in naprednosti, ohranjen blag spomin! Malo imamo takih — mož!

—r— **Ljudsko šolstvo.** Na šestrazrednici v St. Vidu nad Ljubljano sta poleg že obstoječih vzporednic dovoljeni še dve vzporednici k drugemu in tretjemu razredu ter se v to svrhu nastavita dve provizorični učni osebje. — Na mesto nadučitelja Franca Fabinca, ki je dobil v svrhu

študij dopust, je imenovana bivša suplentinja na Brezovici Alojzija Verbič za suplentinjo na Dobrovi. — Na mesto učiteljice Marije Jurjevčič, ki je dobila dopust, je imenovana bivša suplentinja v Ihanu Angela Vode za suplentinjo v Ligojni, na mesto učiteljice Teodore Werne bivša provizorična učiteljica v Kalu Ida Papula za suplentinjo v Sostrem, na mesto Hermine Pellana izprašana učit. suplentinja Marija Cerar za suplentinjo v Spodnji Šiški, na mesto učiteljice Vide Sorn izpr. učit. suplentinja Jožefina Ravnihar za suplentinjo na Viču. Na mesto učiteljice Marije Sodnik, ki je dobila zaradi študij dopust, je imenovana za suplentinjo v Bevkah Roza Svetlič, bivša suplentinja v Smartnem pod Šmarno goro. Na mesto na dopustu bivajoče učiteljice Jožefe Primožič je imenovan za suplenta v Črnomlju abs. učit. kandidat Leon Fink in na mesto začasno vpokojenega učitelja Ernesta Šušteršiča v Podgozdu za prov. učiteljico abs. učit. kandidatinja Franc. Kenda. Abs. učit. kandidat Franc Kmetič je imenovan za prov. učitelja na šoli Salezijancev na Rakovniku. Namesto v Ambrus prestavljenega prov. učitelja Albina Lajovica je imenovana za prov. učiteljico v Vrhu Lucija Mencinger, bivša prov. učiteljica v Dragatušu. Na mesto obojele učiteljice Gizele Sedlak je imenovana bivša učiteljica v Smartnu Franciška Urbančič za suplentinjo v Trzihu, na mesto obojele učiteljice Marije Dolenc-Simončič abs. učit. kandidatinja Helena Komac za suplentinjo v Železnikih, za suplenta v Selcih pa je imenovan abs. učit. kandidat Iv. Golmajer na mesto učiteljice Eme Peče, ki je na dopustu zaradi vodstva gospodinskih tečajev. Deželni šolski svet je pripustil k brezplačni šolski praksi abs. učit. kandidatinja Danico Tavčar na mestni nemški deški ljudski šoli v Ljubljani, nadalje abs. učit. kandidatinja Metoda Vrančič. Ano in Marijo Ševčik na mestni slovenski osemrazredni dekliški šoli pri sv. Jakobu v Ljubljani. — Kamniški okrajni šolski svet je imenoval absol. učit. kandidatinja Marijo Malenšek za prov. učiteljico v Smartnem pri Tuhi. Nadučitelj Karel Rostohar v Vel. Trnu je dobil v svrhu študij dopust. Na njegovo mesto je imenovana za suplentinjo abs. učit. kandidatinja Alfonza Babnik. Prov. učiteljica in voditeljica v Kolovratu Marija Urbančič je prestavljena v isti lastnosti v Prežganje. Bivši učitelj na zasebni ljudski šoli Salezijancev na Rakovniku Albin Smole je imenovan za provizoričnega učitelja in voditelja na enorazrednici v Rudniku, za provizoričnega učitelja v Sp. Šiški pa bivši učitelj na Rakovniku Franc Lončar.

Štajerske vesti.

—š— **Nemška šola v Konjicah se hoče podreti.** Iz Konjic poročajo: Dne 9. t. m. je moral učitelj Fras otroke drugega razreda tukajšnje šulferajnske šole spustiti domov. Zapazil je, da se hoče podreti stavba, ki je bila šele lansko leto prizidana glavnemu šolskemu poslopju. Kmalu ko je učitelj spustil otroke drugega razreda domov, so opazili, da se je začel nagibati strop drugega razreda. Nagnil se je za 9 in pol centimetra. Spustili so takoj vse otroke iz šole in šolo zaprli. K sreči so nevarnost še pravočasno opazili, sicer bi se bila pripetila lahko velika nesreča. Že lansko leto se je pri glavnih vratih podrl en steber in je bila zaradi tega ubita ena učenka.

—š— **Na slovenski okoliški šoli v Celju** je ob šolskem letu 1912/13 zopet nad 400 učencev, tedaj za luknje, s katerimi razpolaga ta zavod v učne svrhe, naravnost horrendno število. Na tej šoli obstojajo že leta tri paralelke, ena celo že nad 11 let; a vse te paralelke so doslej še provizorne! Seve pri nemški mestni šoli je to vse drugače. Nas Slovence se pač mora povsod zapostavljati! — Kakor slišimo, se krajni šolski svet za celjsko okolično resno poteguje za definiziranje paralelek na okoliški šoli ter za ustanovitev nove paralelke k IV. razredu, ki šteje letos 84 učencev. Videti hočemo, kaj ukrene ljubljani naš deželni šolski svet štajerski.

—š— **Razširili so petrazredno ljudsko šolo pri Sv. Križu na Murskem polju v šestrazrednico.**

—š— **Novo Roseggerjevo šolo** so slovesno otvorili predminolo nedeljo na Pragerskem.

—š— **Za častna občana** je imenoval nemškutarski občinski odbor v Peklu pri Poljčanah načelnika nemškega »Schulvereina« dr. Grossa in arhitekta Payerja, ki je v Peklu sezidal šulferajnsko šolo.

—š— **Nemci se učijo slovenščine.** Spodnještajerski Nemci so se začeli zadnje čase pridno učiti slovenščine. V Celju in v Mariboru vzdržuje »Südmark« javne učne tečaje za slovenščino in vabi osobito izobraženstvo ter trgovstvo in obrtništvo k učenju slovenščine. V Celju so uvedli na mestni trgovski šoli slovenščino kot obligaten predmet. To navdušenje Nemcev za slovenščino izvira iz dveh razlogov. Na eni strani je narodna zavest na Sp. Štajerskem vendar že toliko narasla, da Nemci po uradih in trgovinah ne morejo več izhajati brez slovenščine. Na drugi strani pa jim služi znanje slovenščine kot dobro zaslužjevalno sredstvo.

Goriške vesti.

—g— **Profesorja dr. Ilesiča** drugo predavanje v Gorici v soboto je bilo jako dobro obiskano kakor smo pričakovali. Navzoče občinstvo je ves čas pazljivo poslušalo njegova izvajanja in jih mestoma živo odobravalo.

—g— **Bralnemu društvu »Vodnica«** v Dol. Trebuši so darovali knjige: R. Fajgelj, nadučitelj v Sedlu; J. Mahnič, učitelj na Žagi; Marica Repičeva, učiteljica v Sedlu. Nadalje »Zveza narodnih društev« v Gorici po F. Podgorniku, učitelju v Gor. Trebuši. Odbor se tem potom iskreno zahvaljuje vsem darovalcem in sotrudnikom, želeč jim mnogo posnemalcev. Živeli vrli rodoljubi!

—g— **Trgovsko in obrtno društvo za Goriško v Gorici** naznanja, da se prično že lani uvedeni trgovski tečaji letos 20. oktobra v »Šolskem Domu«. Poučevala se bosta predmeta knjigovodstvo in italijanščina. Tečaji bodo trajali tri mesece, poučevalo se bo v večernih urah, vsak predmet po dvakrat na teden. Vpisnina in šolnina znaša za ves čas tečaja za one, ki bi želeli obiskovati en sam predmet, K 8.—, za one, ki bi želeli posecati oba predmeta, pa le 12 K. — Šolnina je treba pri vpisovanju ali ob otvoritvi tečaja položiti. Opozarjamo pri tem interese, da je mogoč ta malenkosten znesek šolnine le tedaj, če se prikladi zadostno število obiskovalcev, zaradi česar pozivljemo ob tej priliki vse one, ki imajo zanimanje za te tečaje, da se gotovo in pravočasno vpišejo. Pripominjamo, da je ravno zaradi naših tečajev, vršečih se v minulem letu, nameščenih letos več gospodičen pri raznih podjetjih in trgovinah. Reflektantje se pričeni z današnjim dnevom pa do 20. oktobra lahko vpišejo za obiskovanje teh tečajev v manufakturni trgovini Ivančič in Kurinčič v Gosposki ulici ali pa na dan otvoritve 20. oktobra ob 9. uri v »Šolskem Domu«.

Tržaške vesti.

—t— **Imenovanje šolskih nadzornikov.** Minister za uk in bogočastje je imenoval za okrajne šolske nadzornike za Trst in okolico za poslovno dobo od leta 1912. do leta 1918. upokojenega profesorja dr. Mihaela Stenta, glavnega učitelja na goriškem moškem učiteljskem Ivanu Nekermanu in ravnatelja meščanske šole v Trstu Ivana Pettenerja.

—t— **Politiško društvo »Edinost«** v Trstu je imelo v nedeljo svoj občni zbor. Sprejeta je bila resolucija, ki zahteva od monarhije Slovanom pravično politiko, zahteva, da se na Hrvaškem povrnejo konstitucionalne razmere in pričakuje nadalje od odločujočih faktorjev v tej monarhiji, da v nobenem slučaju ne bodo oteževali borbe, ki so jo v svrhu osvoboditve krščanskih narodov iz turškega robstva zaprlele svobodne jugoslovanske države proti več nego petstoletnemu sovražniku, temveč da bodo to borbo podpirali vsaj s svojimi simpatijami.

Istrske vesti.

—i— **Obrtna šola v Pulju** je podržavljena, in pouk se bo vršil v italijanskem in hrvaškem jeziku. Šola bo obstajala iz dveh oddelkov: iz oddelka za risanje in

iz šole za nadaljno izobraževanje obrtnih vajencev. Drugi oddelek se zopet deli: a) v splošno dvorazredno šolo za nadalnje izobraževanje obrtnih vajencev s pripravljalnimi tečajem, b) v trirazredno trgovsko šolo za nadaljno naobrazbo in c) v občno dvorazredno obrtno šolo za nadaljno izobraževanje učencev. Ta šola je velike važnosti tudi za naše ljudstvo, ker se bo — kakor že rečeno — poučevalo tudi v hrvaškem jeziku. Naj naši ljudje pošiljajo svoje otroke v to šolo, da si bodo, ko odrastejo, lažje služili skorjico kruha.

—i— **Razpisane učiteljske službe.** Pazinski c. kr. okrajni šolski svet razpisuje mesto nadučitelja (II. raz.), učiteljice (III. raz.) in podučitelja v Tinjanu; mesto nadučitelja (II. raz.) v Trvižu; mesto učitelja-voditelja (III. raz.) v Boljuncu, Goligoric, Kaščergi, Grdemselu, Vranji, Sv. Lovreču, Drenju, Kozljaku, Borutu in Krbanah; mesto učiteljice (III. raz.) v Kršanu, Krnigi, Pičnu in Bermu; mesto podučitelja v Žminju in Sv. Petru v šumi. Prošnje do 15ega novembra 1912. Natančneje glej »Osservatore« št. 232 z dne 10. t. m.

—i— **Razpisana štipendija.** Z začetkom šolskega leta 1912/13 sta oddati dva štipendija iz ustanove duhovnika Frana Pobarja (Fondazione Don Francesco Pobar), vsako po letnih 400 K. Pravico do uživanja teh štipendij imajo v prvi vrsti dijaki javnih srednjih in višjih šol ali zavodov, ki morejo dokazati, da izhajajo iz staršev ustanovnika, v drugi vrsti pa oni, ki morejo dokazati, da so iz njihovih prednikov. Uživanje štipendija traja ves čas naukov, tudi na visokih šolah, ako ne nastopijo slučajni, določeni v ustanovnem pismu, zaradi katerih dotičnik izgubi pravico do uživanja. Uživanje pa se sme na posebno prošnjo raztegniti še na eno leto do dosega doktorskega diploma. — Prošnje, opremljene s potrebnimi dokumenti, je predložiti deželnemu odboru istrskemu do 31. oktobra 1912.

Splošni vestnik.

Srbska mladina v vojski. Dosedaj se je prijavilo v Srbiji do 300 mladoletnih Srbov, da vrše administrativno službo namesto uradnikov, ki so odšli na vojno. Mnogo jih je že nastavljenih v poštnih in drugih uradih. Dečke, ki znajo jezdit, bodo uporabili za kurirje.

III. slovenski protialkoholni kongres. Dne 17. novembra se vrši v Ljubljani III. slovenski protialkoholni kongres. Predmeta ga skupno Slovenska protialkoholna zveza in pa Društvo zdravnikov na Kranjskem. Slednje si je na zadnjem občnem zboru stavilo obsežen socialni program in je izvolilo poseben odsek za ljudsko blaginjo in higieno, ki se ima pečati tudi s protialkoholnim vprašanjem. Kongres obeta postati zaradi udeležbe zdravnikov posebno zanimiv. Kakor čujemo, se bo obširno razpravljalo o vplivu alkoholizma na razne bolezni, n. pr., na duševne bolezni, jetiko, telesne poškodbe itd. Pravniki, šolniki in drugi strokovnjaki pa bodo poročali o kvantnem vplivu alkohola na socialne razmere vobče. Vsa prireditve bo zasnovana na široki podlagi in bodo povabljeni vsi sloji naroda, istotako zastopniki hrvaškega protialkoholnega gibanja.

»Südmarka.« Posebno pažnjo posveča »Südmarka« ljudskim knjižnicam. Lani je potrosila za ljudske knjižnice okoli 12.000 kron; sedaj ima knjižnico 270 s 169.055 zvezki. Obiskovalcev knjižnice je bilo lani 27.759; zvezkov izposojenih 235.964. — »Südmarka« je imela lani tri potovalne učitelje. Ti so jo stali 28.000 kron. Imeli so 435 sestankov, osnovali so 140 podružnic in pridobili 4111 članov.

Društvo za zgradbo slovenske sirotišnice v Čikagi so ustanovili čikaški Slovenci.

100kronske bankovce spravljajo iz prometa, ker so zasledili mnogo ponarejenih bankovcev po 100 kron. Nove bankovce po 100 kron bodo izdali tekom tega meseca.

Listnica uredništva:

Na prošnjo očeta Viktorja Miheliča, nadučitelja v D. M. v Polju, in z ozirom na žalost, ki jo povzroča sin svojim osi-velim staršem, opuščamo vsako nadaljno pisanje o sodni obravnavi in o vzrokih obsodbe. Stavek članka, ki bi moral iziti v današnji številki, smo uničili in rokopis sežgali — oboje izključno zato, ker se nam ubogi starši smilijo in ker jim nečemo po-

vzročati novih bridkosti. Sin se naj zahvali svojim blagim staršem, ako mu prizanašamo. Odslej pa naj bo pameten in dostojen, zakaj tudi prizanesljivost ima svoje meje! Pa da ne bodo začeli koga nedolžnih preganjati ali prestavljati! Svojo usodo imajo torej v svojih rokah. Več se od nas ne more zahtevati.

SUKNO in modno blago za gospode in gospe priporoča izvozna hiša **ZEFIRE** Prokop Skorkovský in sin v Humpolcu na Češkem. Vzorci na željo franco. Zelo zmerne cene. Na željo dam tu izgotoviti gosposke obleke.

Uradni razpisi učiteljskih služb.

Kranjsko.
Št. 3003.
Na petrazredni ljudski šoli v Cerkljah se razpisuje s tem za moške proslilce učiteljska služba v stalno nameščenje.

Pravilno opremljene prošnje je predložiti semkaj predpisanim potom do 11. novembra 1912. Prosilci, ki v kranjski javni šolski službi še niso stalno nameščeni, morajo z državno-zdravniškim izpričevalom dokazati, da imajo popolno fizično sposobnost za šolsko službo.

C. kr. okrajni šolski svet v Krškem, dne 8. oktobra 1912.

Št. 85.

Oklic.

V smislu določil obrtnega zakona z dne 23. februarja 1907 je vsak delodajalec zavezan, da vpiše svojega vajenca v obrtno nadaljevalno šolo.

Pokazalo se je, da nekateri delodajalci tej dolžnosti še niso zadostili.

Radi tega jih podpisani šolski odbor pozivlja, da to ne mudi doma store, ker bi se sicer z njimi moralo postopati kazensko, tako kot določa to zakon.

Solski odbor za obrtne nadaljevalne šole v Ljubljani,
dne 14. oktobra 1912.

Načelnik:
Dr. Ivan Tavčar l. r.

Naš denarni zavod

Geslo: Kar plodonosno naložim, v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani.
registrov na združga z omejenim iamstvom.

Promet do konca septembra **K 142.663'88.**
Uradne ure: Vsak četrtek od 1/2. — 1/3. popoldne in vsako soboto od 6. — 7. zvečer.

Naznanilo. Kdor želi od zadruga kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v pošt-nih znamkah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se ne odgovarja.

Knjigoveznica
Anton Janežič
Ljubljana
Florijanska ulica 14
se priporoča slav. šolskim vodstvom in gg. učiteljem za izvrševanje vseh v knjigoveško stroko spadajočih del.
Pri večjih naročilih 10% popusta.

Alojzij Luznik
Dornberg pri Gorici, Primorsko.
Slike, pohištvo, glasovirji, harmoniji, šolske in društvene zastave. Kdor želi cenik za pohištvo, naj blagovoli naznaniti, rabi li opravo za spalnico, obednico, katere komade itd. Vsi izdelki najsolidnejši. Cene zmerne. Plaćevanje po dogovoru.

Snažno se oblači vsa rodovina, ki si naroči zbirko vzorcev iz češke tkalnice

Marije Jirsově
učiteljeve soproge, v Novém Hradku p. Met.
(dobaviteljica dež. osrednje zveze učiteljskih društev v Češkem kraljestvu).

Dobiva se 2—8 m dolgih odrezkov cefira kanafasa, flanele, platna, modrotiska itd. Zavoj 45 m za 18 K, najlepša kvaliteta 40 m za 20 K franco, franko, tudi polovica zavoja za 9, oziroma 10 K.

Blago je stalnobarvno in močne kakovosti. Naročite in ostanite stalni odjemalci. Vzorci blaga zastoj in franko.

Solidno delo!

Tovarna šol. zvezkov
M. Grubbauerja sinovi
:: Line ob Donavi ::
priporoča slav. učiteljstvu svoje izvrstne izdelke, posebno zvezke in risanke za ljudske šole.
Zvezki se dobivajo v vseh trgovinah papirnatih stroke v mestu in na deželi.
Postrežba točna.

Dober papir!

Učiteljska tiskarna
v Ljubljani
r. z. z. o. z.
Franciščanska ulica št. 8
priporoča sledeče mladinske spise:
A. Rapè: Mladini, I. zvezek.
Spisi Mišjakovega Julčka, I., II., III. zv.
E. Gangl: Zbrani spisi, I., II. zvezek.
J. Slapšak: Turki pred sv. Tilnom.
A. Rapè: Dane.
J. Ribičič: Kraljestvo čebel.
M. Gregorič: Otroški oder. IX
Vsaka šola naj bi imela vsaj po toliko izvodov teh najboljših mladinskih spisov, kolikor ima razredov.
Ceniki zastoj in poštne prosto.

J. Jax
Ljubljana
Dunajska cesta

Šivalni stroji, kolesa in pisalni stroji.

Pletilni stroji.

Učiteljska tiskarna

r. z. z. o. z.
VIII **Ljubljana**
Franciščanska ulica št. 8.

priporoča:
Kuverte za šol. naznanila, negumirane. Uradne kuverte z napisom za šol. vodstva in krajne šolske svete. Učne načrte za vse kategorije šol. Načela za občni učni načrt ponavljalne šole. Cesarsko pesem, čveteroglasno. Telovadba, Brunet. Narodne pesmi, J. Žirovnik, I in II. zvezek. Slava cesarju Francu Jožefu I. in besedilo E. Adamič. O prvinah in skupinah, Stupar. Kako si ohranimo zdrave in trdne zobe? Dr. E. Bretl. Meterske trake, mape za šolsko matico, pisemski papir s kuvertami, pivnik, ovojni papir, podkladek itd. Izvršilni predpis k dokončnemu šolskemu in učnemu redu, slovenski in nemški. Popravna znamenja na veliki lepenki. Ceniki zastoj in poštne prosto.

AVGUST AGNOLA
Ljubljana, Dunajska cesta 13
polog „Figovca“
priporoča svojo veliko zalogo stekla, porcelana, petrolejnih svetilk, ogledal, okvirov, šip itd. Tintnike za šolske klopi, aparate za fizikalne poizkušnje. Prevzema vsakovrstna stek arska dela, tudi nova šolska poslopja na deželi itd.

Znamenje
pravega Frankovega pridatka za kavo je kavni mlinček. — Nahajajo se pa tudi ponaredbe. — Tedaj pozor pri nakupu!
Pravi : Franck : izdeluje se iz najboljših sirovin.
Tovarna v Zagrebu.

sl im 119/24574

Učiteljska tiskarna v Ljubljani
r. z. z. o. z.
Franciščanska ulica št. 8
priporoča
vsakovrstne tiskovine za knjigovodstvo
za biblioteke, meščanske, obrtne in trgovske šole.
V Ceniki zastoj in poštne prosto. V

Učiteljska tiskarna v Ljubljani, r. z. z. o. z.
Franciščanska ulica št. 8
priporoča
vse potrebne tiskovine za obrtno-nadaljevalne šole
Te tiskovine so veljavne za Kranjsko, Štajersko in Primorsko.
III Ceniki zastoj in poštne prosto. III

Knjigoveznica
IV. Bonač
Ljubljana, Šelenburgova ul.
priporoča vsakovrstna knjigoveška dela, galanterijo, passepartuje itd. Posebno močna vez za knjižnice in čitalnice.
Cene zmerne, delo solidno.

Anton Krušič,
krojaški mojster in trgovec
v Gorici
Tržaška ulica št. 16
v lastni hiši
in Tekališče Fran Jožefa št. 39.
Moja delavnica se nahaja v bližini slov. kmetijske šole.
Opozarja se gg. odjemalce, da je došla ravnokar velika množina raznovrstnega blaga najrazličnejših kakovosti iz avstrijskih in angleških tovarnen
za vsak stan.
Posebno se priporočam cenjenim gg. učiteljem v mestu in na deželi.

Gorica Ivančič in Kurinčič
modna in manufakturna trgovina.
Gospodka ulica 11.
(V. G. Carducci.)

Usojava se naznanjati uglednemu učiteljstvu posebno g. učiteljicam ročnih del, da sva založila vse potrebščine za vezenje in ročna dela. Z ozirom na to, da sva sklenila dati primeren popust v prid učiteljskim dobrodelnim namenom, se nadejava mnogih cenj. naročil. Obenem se dovoljujeva opozarjati p. n. ugledno učiteljstvo na krasne novosti jesenskega in zimskega modnega blaga za ženske in moške obleke. Vzorci poštne prosto proti vrnitvi. Priporočava se uglednemu učiteljstvu za blagohotno naklonjenost ter beleživa z odličnim spoštovanjem
Ivančič & Kurinčič.

Izdajatelj in odgovorni urednik Kadivar, Korene. Last in založba „Zaveze avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev“. Tiska „Učiteljska tiskarna“ v Ljubljani.